

МАКСЮТА А. О.,
аспірантка кафедри кримінально-
правових дисциплін та судочинства
(Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.29>

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ВЗАЄМОДІЇ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Статтю присвячено дослідженню деяких питань взаємодії Бюро економічної безпеки України з іншими органами державної влади. Визначено законодавчо закріплені завдання Бюро економічної безпеки України та констатовано, що для їх ефективної реалізації цей орган державної виконавчої влади взаємодіє з іншими органами державної влади. З'ясовано, що згідно чинного національного законодавства взаємодія Бюро економічної безпеки України з іншими державними органами щодо обміну інформацією, у тому числі оперативною, проведення спільних заходів Бюро економічної безпеки України та інших державних органів, що відповідно до закону здійснюють оперативно-розшукову діяльність, відбувається у відповідності до певного порядку, який визначається спільними наказами Бюро економічної безпеки України та відповідних державних органів. Особливу увагу зосереджено на особливостях взаємодії Бюро економічної безпеки України з Міністерством внутрішніх справ України та центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України; Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку; Державною податковою службою України; Міністерством юстиції України. В результаті розгляду та аналізу деяких законодавчих актів, підзаконних нормативних документів представлено систему суб'єктів взаємодії Бюро економічної безпеки України з іншими органами державної влади, до якої віднесено такі державні органи: Бюро економічної безпеки України; Міністерство внутрішніх справ України; Державна міграційна служба України; Національна поліція України; Державна прикордонна служба України; Державна служба України з надзвичайних ситуацій; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Державна податкова служба України; Міністерство юстиції України; Державна служба фінансового моніторингу України; Антимонопольний комітет України; Фонд державного майна України; органи державного фінансового контролю; податкові та митні органи; інші державні органи, що здійснюють державний контроль за дотриманням юридичними і фізичними особами законодавства України. Об'єктом взаємодії Бюро економічної безпеки України з іншими органами державної влади визначено інформацію, передавання якої здійснюється зазвичай шляхом автоматизованого обміну.

Ключові слова: Бюро економічної безпеки України, органи державної влади, інформація, автоматизована система, автоматизований обмін інформацією.

Maksiuta A. O. Regarding some issues of interaction of the Bureau of Economic Security of Ukraine with other state authorities

The article is devoted to the study of some issues of interaction of the Bureau of Economic Security of Ukraine with other state authorities. The legally established tasks of the Bureau of Economic Security of Ukraine are defined and it is stated that for their effective implementation this body of the state executive power interacts with other bodies of state power. It was found out that according to the current national legislation, the interaction of the Bureau of Economic Security of Ukraine with other state bodies regarding the exchange of information, including operational information, joint activities of the Bureau of Economic Security of Ukraine and other state bodies that, in accordance with the law, carry out operational and investigative activities, takes place in accordance with a certain procedure, which is determined by joint orders of the Bureau of Economic Security of Ukraine and relevant state bodies. Particular attention is focused on the peculiarities of the interaction of the Bureau of Economic Security of Ukraine with the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and central executive authorities, whose activities are directed and coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine through the Minister of Internal Affairs of Ukraine; the National Securities and Stock Market Commission; State Tax Service of Ukraine; Ministry of Justice of Ukraine. As a result of consideration and analysis of some legislative acts, subordinate regulatory documents, a system of subjects of interaction of the Bureau of Economic Security of Ukraine with other state authorities is presented, which includes the following state bodies: Bureau of Economic Security of Ukraine; Ministry of Internal Affairs of Ukraine; State Migration Service of Ukraine; National Police of Ukraine; State Border Service of Ukraine; State Service of Ukraine for Emergency Situations; National Securities and Stock Market Commission; State Tax Service of Ukraine; Ministry of Justice of Ukraine; State Financial Monitoring Service of Ukraine; Antimonopoly Committee of Ukraine; State Property Fund of Ukraine; bodies of state financial control; tax and customs authorities; other state bodies exercising state control over compliance by legal entities and individuals with the legislation of Ukraine. The object of interaction of the Bureau of Economic Security of Ukraine with other state authorities is defined as information, the transfer of which is usually carried out through automated exchange.

Key words: *Bureau of Economic Security of Ukraine, state authorities, information, automated system, automated information exchange.*

Вступ. В умовах швидкоплинного розвитку сучасних глобалізаційних процесів реалізація державної політики будь-якої країни вимагає першочергово додержання принципу законності в діяльності її органів. Своєю чергою захист національної безпеки держави, зокрема, й економічної, вимагає створення та функціонування дієвої системи правоохоронних органів, покликаних її захищати [1, с. 408; 2, с. 11931]. Тому на перший план одразу виходять питання вчасного виявлення загроз та небезпек економічній безпеці країни, пошуку засобів та формування механізмів їх протидії, що дозволить забезпечувати захист життєво важливих інтересів суспільства, нормальний стійкий розвиток держави та підтримувати ефективне функціонування всіх її інституцій. У нашій державі центральним органом виконавчої влади, головною метою діяльності якого є протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, є Бюро економічної безпеки України.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження деяких питань взаємодії Бюро економічної безпеки України з іншими органами державної влади.

Результати дослідження. Основоположні правові засади з організації та діяльності Бюро економічної безпеки України розміщено у нормах Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28 січня 2021 року № 1150-IX (далі – Закон № 1150-IX).

У відповідності до ст. 1 Закону № 1150-IX Бюро економічної безпеки України визнається центральним органом виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави [3]. Необхідно зазначити, що станом на сьогодні Бюро економічної безпеки України наділено повноваженнями з розслідування всіх економічних злочинів, які колись належали до підслідності Національної поліції України, Служби безпеки України, податкової міліції Державної фіскальної служби України (на сьогодні цей спеціальний підрозділ ліквідований, а Державна фіскальна служба України у 2018 році реорганізована) [4, с. 147].

Діяльність Бюро економічної безпеки України пов'язана із виконанням певного спектру завдань, що прописано на рівні законодавства. У відповідності до ст. 4 Закону № 1150-IX основними завданнями Бюро економічної безпеки України є: 1) виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних; 2) оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення; 3) надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки; 4) забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; 5) збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; 6) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності; 7) виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги; 8) складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки [3].

Функціонування Бюро економічної безпеки України не є так би мовити «автономним», а відбувається у системі органів державної влади, зокрема, системі органів виконавчої влади. Тому для ефективної реалізації перелічених нормативно встановлених завдань цей орган державної виконавчої влади взаємодіє з іншими органами державної влади. Відтак далі необхідно окремо приділити увагу з'ясуванню в який спосіб відбувається така взаємодія та в чому саме полягає.

Деяким питанням взаємодії Бюро економічної безпеки України з іншими органами державної влади присвячено положенням ст. 7 Закону № 1150-IX. Зокрема, зазначається, що Бюро економічної безпеки України у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими органами влади, підприємствами, установами та організаціями, банками та іншими фінансовими установами відповідно до закону [3].

Законодавством передбачено, що обмін інформацією, у тому числі оперативною, проведення спільних заходів Бюро економічної безпеки України та інших державних органів, що відповідно до закону здійснюють оперативно-розшукову діяльність, відбувається згідно порядку, що визначається спільними наказами Бюро економічної безпеки України та відповідних державних органів (ч. 2 ст. 7 Закону № 1150-IX) [3].

Так, електронна інформаційна взаємодія Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, здійснюється у відповідності до Порядку, затвердженого наказом Бюро економічної безпеки, Служби безпеки України від 22.11.2022 року № 342/760 (далі – Наказ № 342/760). Згідно його положень суб'єктами інформаційних відносин, які здійснюють інформаційну взаємодію, є [5]: 1) Бюро економічної безпеки України; 2) Міністерство внутрішніх справ України; 3) Державна міграційна служба України; 4) Національна поліція України; 5) Державна прикордонна служба України; 6) Державна служба України з надзвичайних ситуацій. У свою чергу об'єктами інформаційної взаємодії зазначених суб'єктів є інформаційні файли, через обмін якими вона і відбувається.

Вище перелічені суб'єкти інформаційних відносин у процесі їх інформаційної взаємодії спільно приймають рішення щодо реалізації даного процесу. Зокрема, це стосується: 1) встановлення переліку відомостей, структури та формату інформаційних файлів, що передаються та приймаються в порядку інформаційної взаємодії; 2) визначення процедури взаємодії інформаційних систем; 3) встановлення форми журналів обліку інформаційних файлів обміну; 4) визначення відповідальних структурних підрозділів суб'єктів інформаційних відносин, державних підприємств, установ, які належать до сфери управління суб'єктів інформаційних відносин, що забезпечують та (або) здійснюють технічне супроводження автоматизованого обміну інформацією, та їх повноважень. Всі спільні рішення з інформаційної взаємодії її суб'єктами оформлюються окремими протоколами або договорами про інформаційну взаємодію [5].

Ч. 3 ст. 7 Закону № 1150-IX також передбачається, що Бюро економічної безпеки України в порядку, визначеному законом, має безпосередній, у тому числі автоматизований, доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів і банків (баз) даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами [3]. Знову ж таки особливості такого автоматизованого доступу до інформації встановлюються шляхом прийняття спільних наказів (розпоряджень), угод, протоколів тощо. До прикладу, згідно Наказу № 342/760 при автоматизованому обміні інформацією у процесі електронної інформаційної взаємодії Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, зазначені органи упроваджують організаційно-технічні заходи, які забезпечують захист інформації, що передається, з урахуванням ступеня обмеження доступу до неї та відповідно до законодавства у сфері захисту інформації [5].

При реалізації нормативно визначених завдань Бюро економічної безпеки України взаємодіє з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. У 2023 році між цими державними органами було підписано Меморандум про співпрацю відомств в рамках протидії економічній злочинності та усуненню законодавчих прогалин у нормативно-правових документах, що регламентують відносини у сфері обігу цінних паперів. Головною метою такої взаємодії є оперативність реагування на загрози економічній безпеці держави [6]. Домовленості щодо взаємодії Бюро економічної безпеки України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку стосуються: 1) координації спільної діяльності щодо протидії махінаціям на фондовому ринку та іншим правопорушенням у сфері обігу цінних паперів; 2) надання, в межах компетенції, взаємної консультаційної допомоги щодо визначення нових нетипових тенденцій щодо операцій на фондовому ринку із затвердженням відповідних ризикових маркерів; 3) напрацювання нормативно-правових актів та законодавчих ініціатив, спрямованих на мінімізацію загроз та ризиків, зокрема у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, у сфері обігу цінних паперів [7].

Також Бюро економічної безпеки України в процесі своєї діяльності взаємодіє з Державною податковою службою України. Особливості взаємодії цих органів окремо встановлені у Порядку надання Державною податковою службою України інформації з Державного реєстру фізичних осіб-платників податків про доходи фізичних осіб на запити Бюро економічної безпеки України, затвердженому спільним наказом Бюро економічної безпеки України та Міністерства фінансів України від 31.08.2022 року № 206/265 (далі – Наказ № 206/265). У відповідності до п. 2 загальних положень Наказу № 206/265 суб'єктами інформаційних відносин виступають: 1) Державна податкова служба України; 2) Бюро економічної безпеки України [8]. Зміст п. 3 загальних положень Наказу № 206/265 дозволяє зробити висновок, що об'єктом взаємодії цих органів державної влади виступає інформація. У Наказі № 206/265 регламентовано особливості обміну інформацією між Державною податковою службою

України та Бюро економічної безпеки України, правила складання та подання Бюро економічної безпеки України до Державної податкової служби України запитів на отримання з Державного реєстру інформації, необхідної для запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до компетенції Бюро економічної безпеки України, а також формування і надання Державній податковій службі України відповідей на запити [8]. Інформаційна взаємодія між центральними апаратами Державної податкової служби України та Бюро економічної безпеки України здійснюється з використанням їх інформаційних систем засобами системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів [8]. Важливо звернути увагу, що інформація, що передається в цілях взаємодії Державної податкової служби України та Бюро економічної безпеки України, належить до інформації з обмеженим доступом (конфіденційна). Тому під час обміну інформацією суб'єкти інформаційних відносин впроваджують організаційно-технічні заходи, які забезпечують захист інформації, що передається, відповідно до ступеня обмеження доступу до неї [8].

Функціонуванню Бюро економічної безпеки України притаманна і взаємодія з Міністерством юстиції України, що нормативно врегульовано положеннями спільного підзаконного нормативно-правового акту – наказу «Про затвердження Порядку надання Бюро економічної безпеки України інформації на запити Міністерства юстиції України при реалізації державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції» від 29.06.2022 року № 2690/5/123 (далі – Наказ № 2690/5/123). Згідно вимог Наказу № 2690/5/123 Міністерство юстиції України з метою вжиття заходів щодо виявлення та розшуку активів фізичних та юридичних осіб, зазначених у відповідних рішеннях Ради національної безпеки і оборони України, у тому числі виявлення раніше незаблокованих активів, залучає Бюро економічної безпеки України до виявлення та розшуку таких активів шляхом надсилання запиту до Бюро економічної безпеки України [9]. Суб'єкти інформаційних відносин у даному випадку виступають: 1) Міністерство юстиції України; 2) Бюро економічної безпеки України. До того ж слід зазначити, що при обміні інформації ними обов'язково вживаються організаційно-технічні заходи для забезпечення захисту інформації, що передається згідно із законодавством, яке регулює такий захист [9].

Окрім вже зазначених суб'єктів, Бюро економічної безпеки України взаємодіє з Державною службою фінансового моніторингу України, Антимонопольним комітетом України, Фондом державного майна України, органами державного фінансового контролю, податковими та митними органами, а також іншими державними органами, що здійснюють державний контроль за дотриманням юридичними і фізичними особами законодавства України.

Висновки. Здійснене наукове дослідження щодо деяких питань взаємодії Бюро економічної безпеки України з іншими органами державної влади дозволяє зробити наступні висновки. З метою реалізації законодавчо визначених завдань Бюро економічної безпеки України при здійсненні своєї діяльності взаємодіє з багатьма органами державної влади. За результатами розгляду та аналізу у даному науковому дослідженні як законодавчих актів, так і підзаконних нормативних документів до системи суб'єктів взаємодії Бюро економічної безпеки України з іншими органами державної влади можна віднести наступні: Бюро економічної безпеки України; Міністерство внутрішніх справ України; Державна міграційна служба України; Національна поліція України; Державна прикордонна служба України; Державна служба України з надзвичайних ситуацій; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Державна податкова служба України; Міністерство юстиції України; Державна служба фінансового моніторингу України; Антимонопольний комітет України; Фонд державного майна України; органи державного фінансового контролю; податкові та митні органи; інші державні органи, що здійснюють державний контроль за дотриманням юридичними і фізичними особами законодавства України. Об'єктом взаємодії Бюро економічної безпеки України з переліченими органами державної влади є інформація, передавання якої здійснюється зазвичай шляхом автоматизованого обміну.

Список використаних джерел:

1. Bondarenko O., Reznik O., Garmash Y., Andriichenko N., Stohova O. Participation of Ukraine in International Cooperation against Corruption. *Amazonia investiga*. 2020. Volume 9. Issue 29. P. 407–416.
2. Mihail M. Burbyka, Alyona N. Klochko, Oleg N. Reznik. Coordinating Activity of the Prosecutor's Office in the Sphere of Criminality Prevention of Ukraine. *Look academic publishers*. 2016. Vol. 11. № 18. P. 11931–11941.
3. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 197 (дата звернення: 20.03.2024).
4. Резнік О. М. Реформування правоохоронних органів в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 145–151.
5. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Бюро економічної безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України: наказ Бюро економічної безпеки України, Служби безпеки України від 22.11.2022 р. № 342/760. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1530-22> (дата звернення: 21.03.2024).
6. Бюро економічної безпеки підписало Меморандум про співпрацю з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. *Офіційний веб-сайт Бюро економічної безпеки України*. URL: <https://esbu.gov.ua/news/natsionalna-komisiia-z-tsinnnykh-paperyv-ta-fondovoho-rynku-pidpysala-memorandum-pro-spivpratsiu-z-biuro-ekonomichnoi-bezpeky> (дата звернення: 22.03.2024).
7. НКЦПФР та БЕБ підписали меморандум про взаємодію. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/nktsprf-ta-beb-pidpysaly-memorandum-pro-vzaiemodiiu> (дата звернення: 22.03.2024).
8. Про затвердження Порядку надання Державною податковою службою України інформації з Державного реєстру фізичних осіб-платників податків про доходи фізичних осіб на запити Бюро економічної безпеки України: наказ Бюро економічної безпеки України, Міністерства фінансів України від 31.08.2022 р. № 206/265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1006-22> (дата звернення: 23.03.2024).
9. Про затвердження Порядку надання Бюро економічної безпеки України інформації на запити Міністерства юстиції України при реалізації державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції: наказ Міністерства юстиції України, Бюро економічної безпеки України від 29.06.2022 р. № 2690/5/123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0718-22> (дата звернення: 23.03.2024).

